

2. 5. 2008

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zřizování stálých rozhodčích soudů v České republice

Rozhodčí řízení upravuje v České republice zákon č. [216/1994](#) Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále též jako Zákon). Jeho § 13 odst. 1 hovoří o zřizování stálých rozhodčích soudů. Je překvapivé, že existují velmi rozporné názory na výklad tohoto ustanovení, přičemž právě tento je klíčovým pro zhodnocení, zda v České republice mohou nebo nemohou být zřizovány tzv. soukromé rozhodčí soudy.[1]

Paragraf 13 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení zní: „Stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze na základě zákona.“ Zásadní výkladový problém vyvolává překvapivě v normativních aktech hojně užívané slovní spojení „pouze na základě zákona“. Možnosti jeho výkladu jsou v zásadě dvě:

a) Na základě zákona znamená zákonem, resp. zvláštním zákonem. Musí tedy existovat nějaký další zákon kromě samotného zákona o rozhodčím řízení, který se bude týkat zřízení stálého rozhodčího soudu. Do jaké míry bude tento zvláštní zákon zřizování rozhodčích soudů upravovat – zda obecným mechanismem nebo bude sám rozhodčí soudy zřizovat, to nelze v tuto chvíli určit.

b) Na základě zákona znamená, že Zákon umožňuje, aby vznikaly stálé rozhodčí soudy na základě úkonu soukromoprávní povahy podle nějakého – jakéhokoli zákona. Musí tedy být zřízeny zákonným způsobem na základě nějakého zákona a budou potom vykonávat činnosti stálého rozhodčího soudu podle zákona o rozhodčím řízení. Kupř. na základě obchodního zákoníku vzniká akciová společnost, společnost s ručením omezeným atd. a ty budou fungovat jako stálé rozhodčí soudy.

Přijmeme-li výklad ad a), tedy tvrzení, že pouze zákon může zřídit stálý rozhodčí soud, pak můžeme s jistotou tvrdit, že pokud takový zákon nebude schválen, nemůže u nás existovat žádný stálý rozhodčí soud a jakékoli rozhodčí řízení musí probíhat nutně pouze na bázi ad hoc rozhodčího řízení.

Přijmeme-li výklad ad b), pak v České republice existuje zcela volný systém zřizování stálých rozhodčích soudů. Stálý rozhodčí soud potom může provozovat v podstatě kdokoli. Stačí si jen vybrat nějaký zákon, na základě kterého bude založena nějaká právnická osoba, která bude posléze jako rozhodčí soud fungovat.

Výklad § 13 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení

Při výkladu § 13 zákona o rozhodčím řízení je nutno uvažovat jak o jeho smyslu, důvodech jeho znění, zavedené praxi, tak o jeho historii. Současně je třeba prozkoumat mechanismus jeho působení v současnosti i v minulosti.

Začněme historií. Podíváme-li se do předchozí úpravy rozhodčího řízení, tedy zákona č. [98/1963](#) Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů, zjistíme, že v době jeho účinnosti zněl jeho § 8 odst. 1 a 2, týkající se stálých rozhodčích soudů, takto: „Strany mohou v rozhodčí smlouvě též ujednat, že o sporech mezi nimi (§ 3) má rozhodovat stálý rozhodčí soud. Zřízení stálých rozhodčích soudů upravují zvláštní předpisy.“ Toto ustanovení tedy říká, že zákon o rozhodčím řízení sám o sobě zřizování stálých rozhodčích soudů jinak neupravuje a nechává

toto na zvláštních zákonech, které budou vydány později. Neříká se zde nic o tom, že by stálý rozhodčí soud měl být zřízen pouze zákonem, ale pouze to, že způsob zřizování stálých rozhodčích soudů bude upraven ve zvláštních zákonech.

Zákon č. [98/1963](#) Sb. byl zrušen až zákonem č. [216/1994](#) Sb., o rozhodčím řízení. Posuňme se nyní ke stávající úpravě v § 13 odst. 1 zákona č. [216/1994](#) Sb.: „Stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze na základě zákona.“ Co je jejím smyslem?

Důvodová zpráva k Zákonu[2] ohledně stálých rozhodčích soudů uvádí: „Cílem navrhovaného zákona, který upravuje rozhodčí řízení a výkon rozhodčích nálezů a má tedy povahu procesního předpisu, není zřizovat stálé rozhodčí soudy nebo upravovat mechanismus jejich zřizování. Osnova proto jen vyjadřuje, že stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze na základě zákona. Tím také petrifikuje legislativní praxi r. 1992. Bude pak záležet na těchto nových zákonech, do jaké míry připustí státní ingerenci v otázce např. statutů a řádů nově vznikajících stálých rozhodčích soudů.“[3] Cílem Zákona tedy není zřizovat stálé rozhodčí soudy ani upravovat mechanismus jejich zřizování, Zákon nechává tuto otázku na nových zákonech – v tomto nový Zákon kopíruje ten předešlý, i když to ve svém textu vyjadřuje jinými slovy.

Důvodová zpráva hovoří o petrifikaci legislativní praxe z roku 1992. A ta byla následující. Na základě stále platného zákona č. [98/1963](#) Sb. došlo k vydání zákona č. [214/1992](#) Sb., o burze cenných papírů, zákona č. [229/1992](#) Sb., o komoditních burzách, a zákona č. [301/1992](#) Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Tyto zákony jsou těmi „zvláštními předpisy“, jejichž vydání předvídal zákon o rozhodčím řízení z roku 1963. Rozebereme nyní jednotlivá ustanovení obsažená v těchto zvláštních zákonech, která se týkají zřizování stálých rozhodčích soudů.

Zákon č. [214/1992](#) Sb. v § 30 odst. 1 ve znění z roku 1992 stanoví: „Burzovní rozhodčí soud zřizuje burzovní komora pro rozhodování sporů z burzovních obchodů uzavřených na burze.“

Zákon č. [229/1992](#) Sb. v § 28 odst. 1 ve znění z roku 1992 stanoví: „Při burze může působit burzovní rozhodčí soud jako stálý nezávislý orgán pro rozhodování sporů uvedených v odstavci 3 nezávislymi rozhodci.“

Zákon č. [301/1992](#) Sb. ve svém znění z roku 1992 v § 19 odst. 1 ustanovuje: „Hospodářská komora a agrární komora mají právo po vzájemné dohodě zřídit rozhodčí soud jako stálý nezávislý orgán pro rozhodování sporů o majetkové nároky nezávislymi rozhodci podle předpisů o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku.“

Jaký je mechanismus zřízení stálých rozhodčích soudů dle těchto zvláštních předpisů? Rozhodně to není zřízení zákonem. Ani jeden z těchto zákonů sám o sobě nezřizuje žádný stálý rozhodčí soud. V zákoně č. [301/1992](#) Sb. se zřízení dává do rukou komorám, které mají právo stálý rozhodčí soud zřídit. Podle zákona č. [214/1992](#) Sb. nezřizuje burzovní rozhodčí soud zákon, ale burzovní komora. A dle [229/1992](#) Sb. při komoditní burze může, nikoli musí působit nebo působí rozhodčí soud.[4]

Pokud měl tedy Zákon petrifikovat stav z roku 1992, znamená to, že jeho cílem bylo zakotvit a navázat na legislativní praxi z roku 1992. Úprava zřizování stálých rozhodčích soudů v novém zákoně je tedy v podstatě stejná jako úprava v zákoně z roku 1963, jen je vyjádřena jinými slovy, což dnes působí tak zoufalé interpretační potíže.

Přijetí zákona o rozhodčím řízení z roku 1994 mělo vliv pouze na změnu zákona č. [301/1992](#) Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, a to vzhledem ke sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky. Tehdy se

změnil § 19 tohoto zákona hovořící o stálém rozhodčím soudu následujícím způsobem: „Při Hospodářské komoře České republiky působí jako stálý rozhodčí soud Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky jako nezávislý orgán pro rozhodování sporů nezávislými rozhodci podle předpisů o rozhodčím řízení.“ Tuto změnu ovšem nemůžeme považovat za zřízení stálého rozhodčího soudu zákonem. Rozhodčí soud působící při Československé obchodní a průmyslové komoře existoval již od roku 1949.[5] Zákonem č. [223/1994](#) Sb., o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky, se pouze tento rozhodčí soud stal tím stálým rozhodčím soudem, který dle § 19 zákona č. [301/1992](#) Sb. působí při Hospodářské komoře a Agrární komoře ČR.[6]

Závěr k výkladu § 13 odst. 1 zákona

Sám zákon o rozhodčím řízení tedy nemá za cíl zřizovat rozhodčí soudy, tuto pravomoc předává „novým zákonům“, jak důvodová zpráva podotýká. Zákonodárce možná předpokládal, že některý z těchto nových zákonů vytvoří obecný mechanismus zřizování stálého rozhodčího soudu. V teoretické rovině by tak mohly existovat zvláštní zákony, které samy budou zřizovat stálé rozhodčí soudy, zákony, které budou pověřovat nějakou instituci ke zřízení stálého rozhodčího soudu, a zákony, které budou umožňovat osobám soukromého práva za určitých podmínek zřídit stálý rozhodčí soud. Bohužel, žádný takový zákon prozatím vydán nebyl. V platnosti zůstává pouze zákon 229/1992 Sb., o komoditních burzách, na základě kterého je možné zřídit rozhodčí soud při komoditní burze. Druhým dnes platným zákonem, který hovoří o možnosti zřízení rozhodčího soudu, je zákon 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, který umožňuje zřídit burzovní soud při burze cenných papírů.[7]

Na základě výše uvedeného, tedy znění důvodové zprávy, historie úpravy tohoto institutu, legislativní praxe a logických argumentů, se přikláníme k výkladu § 13 odst. 1 v tom smyslu, že stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze na základě zvláštního zákona. A jakým způsobem tento zvláštní zákon týkající se zřizování rozhodčích soudů toto bude upravovat, je zcela na samotném zákonodárci. Ovšem žádný zákon upravující obecně zřizování rozhodčích soudů po účinnosti zákona o rozhodčím řízení vydán nebyl.

Z toho jednoznačně plyne, že je vyloučeno zřizovat soukromé rozhodčí soudy jako právnické osoby podle obecných zákonů upravujících zřizování právnických osob (občanský zákoník, zákon o sdružování občanů, obchodní zákoník apod.), aby vykonávaly funkce stálého rozhodčího soudu podle zákona o rozhodčím řízení.

Simona Trávníčková

[1] Soukromým rozhodčím soudem rozumějme instituci, která je zřízena jakou soukromá právnická osoba a vykonává činnosti dle zákona o rozhodčím řízení, které jsou vyhrazeny stálému rozhodčímu soudu.

[2] PČR, PS 1993–1996, tisk 1136000 [citováno dne 28. 1. 2008]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t113600.htm>.

[3] Zvýrazněno autorkou.

[4] Konkrétně v tomto případě je mechanismus poněkud složitý, protože v zakladatelské smlouvě komoditní burzy musí být prohlášení, zda se zakladatelé dohodli na zřízení burzovního rozhodčího soudu. To je první krok. Druhým krokem je potom získání státního povolení ke vzniku burzy. Stálý

rozhodčí soud tak tedy není v žádném případě zřízen zákonem, ale jsou k tomu potřeba dva úkony: nejprve soukromoprávní akt – rozhodnutí zakladatelů o jeho zřízení při komoditní burze – a poté správní akt – vydání státního povolení.

[5] Ve stanovách Československé obchodní komory, které byly schváleny výnosem ministerstva vnitra ze dne 24. 12. 1948, se počítalo s vytvořením rozhodčího soudu. Ministerstvo zahraničního obchodu vydalo 1. 6. 1949 výnos, jímž se schvalují Statut a Řád Rozhodčího soudu Československé obchodní komory (č. 128/1949 II část Ú. l.). Informace přejaté z Raban, P. Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 150.

[6] § 3 odst. 1 zákona 223/1994 zní: „Rozhodčí soud působící při Československé obchodní a průmyslové komoře se dnem účinnosti tohoto zákona stává stálým rozhodčím soudem působícím při Hospodářské komoře České republiky a jeho označení se mění na Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.“

[7] Tento nový zákon o podnikání na kapitálovém trhu č. [256/2004](#) Sb., kde se opět objevuje úprava zřizování stálých rozhodčích soudů u burzy cenných papírů, byl vydán po účinnosti Zákona. Ovšem možnost zřízení rozhodčího soudu burzou existovala již podle zákona č. [214/1992](#) Sb., o burze cenných papírů. Proto tento zákon nepovažujeme za nový z hlediska možnosti zřizování stálých rozhodčích soudů.

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Bezpilotní systémy vlastní konstrukce v kategorii Specific: regulační požadavky a praktické aspekty](#)
- [Nefungující rozsah péče o dítě. Cesta přes využití terapie a dalších opatření podle ustanovení § 503 zákona o zvláštních řízeních soudních](#)
- [De iure traktor, de facto nákladní vozidlo, už ne tolik výhodná dualita](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [Pokuta 32 mil. EUR pro Dacia/Renault – evropské soutěžní úřady tvrdě došlapují na no-poaching. Měla by Vaše společnost být na pozoru?](#)
- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)
- [Digitalizace AML povinností: jak technologie mění plnění povinností pro tisíce povinných osob](#)
- [\(Ne\)vypořádání předmětu řízení u soudního smíru](#)
- [Nové limity opatrovnického rozhodování v judikatuře ESLP a Ústavního soudu](#)
- [Mimosmluvní odměna při společném zastupování více osob](#)